

може бути корисним і для України, яка в умовах війни та післявоєнної відбудови неминуче стикатиметься з ризиком поширення нелегальної зброї серед кримінальних структур.

Список бібліографічних посилань

1. Шостко О. Ю. Аналіз ефективної діяльності системи кримінальної юстиції у сфері протидії організованій злочинності в окремих європейських країнах. *Проблеми законності*. 2009. № 1. С. 176–185.

2. Макаренко Н. К. Організована та професійна злочинність в Україні: взаємозумовленість і взаємовплив. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2016. № 2 (12). С. 94–101.

3. Про Стратегію національної безпеки України: Указ Президента України від 14 верес. 2020 р. № 392. URL: <https://www.president.gov.ua/news/volodimir-zelenskij-zatverdiv-strategiyu-nacionalnoyi-bezpek-63577>.

Хименко Анастасія Олексіївна,
здобувач наукового ступеня доктора
філософії Державного торговельно-
економічного університету

НАЦІОНАЛЬНЕ АНТИКОРУПЦІЙНЕ БЮРО УКРАЇНИ ЯК СУБ'ЄКТ ПРОТИДІЇ ДЕКЛАРУВАННЮ НЕДОСТОВІРНОЇ ІНФОРМАЦІЇ: КРИМІНОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Однією з причин низького економічного розвитку України як правової, незалежної та демократичної держави є відсутність в ній дієвої та збалансованої системи державних органів, які б належним чином забезпечували функціонування вітчизняної економічної безпеки [1, с. 357]. На сьогодні, в Україні існує розгалужена система державних органів у сфері економічної безпеки, у тому числі правоохоронних органів, діяльність яких безпосередньо направлена на виявлення та розслідування кримінальних правопорушень у сфері економіки, корупційних кримінальних правопорушень (Національна поліція України, Національне антикорупційне бюро України, Служба безпеки України, податкова міліція Державної фіскальної служби) або опосередковано спрямована на забезпечення протидії кримінальним правопорушенням цієї категорії (Державна податкова служба України, Державна служба фінансового моніторингу України, Державна митна служба України, Державна аудиторська служба України), й у складі яких функціонують однакові структурні підрозділи, які наділені подібними за своєю правовою природою організаційними та процесуальними повноваженнями, що негативно позначається на ефективності виконання ними завдань щодо протидії правопорушенням

у сфері економіки [1, с. 357–358] та корупційним кримінальним правопорушенням.

Відповідно до ч. 1 ст. 1 Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України» даний орган (далі – Національне бюро, НАБУ) є центральним органом виконавчої влади із спеціальним статусом, на який покладається попередження, виявлення, припинення, розслідування та розкриття корупційних та інших кримінальних правопорушень, віднесених до його підслідності, а також запобігання вчиненню нових [2].

У цьому ж законі визначено завдання Національного бюро, а саме: протидія корупційним та іншим кримінальним правопорушенням, які вчинені вищими посадовими особами, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та становлять загрозу національній безпеці, а також вжиття інших передбачених законом заходів щодо протидії корупції [2].

Декларування недостовірної інформації (ст. 366-2 Кримінального кодексу України) є правопорушенням, яке пов'язане з корупцією, за яке законом встановлено кримінальну відповідальність. Таке діяння не містить ознак корупції, але порушує встановлені Законом України «Про запобігання корупції» (далі – Закон) вимоги, заборони та обмеження, які вчиняють визначені суб'єкти, а саме: 1) особи, які уповноважені на виконання функцій держави або місцевого самоврядування; 2) особи, які для цілей цього Закону прирівнюються до осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування; 3) особи, які постійно або тимчасово обіймають посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських обов'язків, або спеціально уповноважені на виконання таких обов'язків у юридичних особах приватного права незалежно від організаційно-правової форми, а також інші особи, які не є службовими особами та які виконують роботу або надають послуги відповідно до договору з підприємством, установою, організацією, – у випадках, передбачених Законом; 4) кандидати на пост Президента України та кандидати у народні депутати України, зареєстровані в порядку, встановленому законом [3; 4; 5].

Ефективність роботи НАБУ в період воєнного стану у розкритті справ щодо декларування недостовірної інформації складно оцінити, оскільки повномасштабне вторгнення стало причиною прийняття 03 березня 2022 року Верховною Радою України Закону України «Про захист інтересів суб'єктів податкової звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни», яким фактично скасували обов'язкове декларування, передбачене цим законом [6]. Натомість подання декларації було перенесено на строк до трьох місяців після припинення чи скасування воєнного стану або стану війни за весь період обов'язку подати документи [6]. Такі заходи ускладнили роботу

працівників НАБУ та фактично унеможливили їх роботу щодо виявлення фактів недостовірного декларування. Після прийняття вищевказаного закону було виявлено лише декілька згадок у звітах НАБУ щодо виявлення таких кримінальних правопорушень.

Відповідно до Звіту НАБУ за перше півріччя 2022 року було вручено підозру народному депутату України VIII та IX скликань, якого підозрювали у недекларуванні майже 88 млн грн. статків [7].

Відповідно до Звіту НАБУ за друге півріччя 2024 року працівниками Національного агентства було вручено дві підозри у декларуванні недостовірної інформації особам, оскільки в останніх виявили активи, які не були відображені у їхніх щорічних деклараціях [8].

Таким чином, НАБУ є спеціалізованим антикорупційним органом, який був створений з метою протидії корупції та кримінальним правопорушенням, які пов'язані з корупцією, на вищому політичному рівні. В період з 2022 року по сьогоднішній день ефективність роботи НАБУ у сфері розслідувань кримінальних правопорушень щодо декларування недостовірної інформації є надто низькою та неефективною відповідно до опублікованих звітів органу. Такі дані можна пояснити рішенням законодавця щодо фактичного скасування обов'язкового декларування, встановленого Законом.

Разом з тим слід звернути увагу, що 12 жовтня 2023 року набрав чинності Закон України від 20.09.2023 р. «Про внесення змін до деяких законів України про визначення порядку подання декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, в умовах воєнного стану», відповідно до якого було відновлено декларування та функції Національного агентства з питань запобігання корупції [9]. З огляду на це, наразі очікується ефективна робота працівників НАБУ у розслідуванні справ про декларування недостовірної інформації та забезпеченні притягнення винних до відповідальності.

Список бібліографічних посилань

1. Тарасенко О. С., Старенький О. С. Бюро економічної безпеки України: нові погляди на забезпечення національної економічної безпеки. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 2. С. 357-362. URL: http://lsej.org.ua/2_2021/90.pdf.

2. Про Національне антикорупційне бюро України: Закон України від 14.10.2014. № 1698-VII із змінами та доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1698-18#Text>.

3. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001. № 2341-III із змінами та доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#n61>.

4. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / [Д. С. Азаров, В. К. Гришук, А. В. Савченко та ін.]; за заг.

ред. О. М. Джужі, А. В. Савченка, В. В. Чернея. 2-ге вид., переробл. і доповн. Київ : Юрінком Інтер, 2018. 1104 с.

5. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014. № 1700-VII (із змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#n439>.

6. Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни: Закон України від 03.03.2022. № 2115-IX із змінами та доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2115-20#Text>.

7. Звіт НАБУ за I півріччя 2022 року: робота на два фронти. Київ. 2022. 65 с. URL: <https://nabu.gov.ua/activity/reports/report-report-first-half-2022/> (дата звернення: 08.09.2025).

8. Звіт НАБУ за II півріччя 2022 року. Київ. 2024. 42 с. URL: <https://nabu.gov.ua/activity/reports/druga-pivrichchia-2024-roku/>.

9. Про внесення змін до деяких законів України про визначення порядку подання декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, в умовах воєнного стану: Закон України від 20.09.2023. № 3384-IX із змінами та доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3384-20#Text>.

Шапвалова Анна Олександрівна,

провідний науковий співробітник науково-дослідної лабораторії з проблем протидії злочинності навчально-наукового інституту поліцейської діяльності Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук

**ДОЦІЛЬНІСТЬ ВНЕСЕННЯ ЗМІН
ДО СТ. 438 КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ**

Воєнні злочини належать до найбільш тяжких посягань на міжнародний правопорядок, права людини та гуманітарні цінності, захищені міжнародним правом. В умовах збройної агресії РФ проти України питання їх належної кваліфікації та ефективного кримінального переслідування набуває особливої актуальності. Визначальне місце у цьому процесі посідає ст. 438 Кримінального кодексу України (далі – КК України) [1].

Попри фундаментальне значення цієї норми, її чинна редакція містить низку суттєвих недоліків, що ускладнюють практичне застосування та знижують рівень правової визначеності. Зокрема, диспозиція статті сформульована надмірно узагальнено, що відкриває можливості для різномудрачень; відсутнє чітке розмежування окремих видів злочинів; норма не в повному обсязі враховує сучасні тенденції розвитку міжнародного кримінального права, зокрема положення Римського статуту Міжнародного кримінального суду.